

Web of Science Veri Tabanında Taranan Dergilerde Yayımlanan Arap Edebiyatı ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi (2005-2023)

Bibliometric Evaluation Based on Web of Science Database Arabic Literature: Articles on Arabic Literature (2005-2023)

Seyhan ÖZSOY

Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belâğati Anabilim Dalı
Assist. Prof., Düzce University, Faculty of Theology, Department of Arabic Language and Rhetoric
Düzce / Türkiye
seyhanozsoy@duzce.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0002-5078-905X>

Article Type / Makale Tipi

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Information / Makale Bilgisi

Received / Geliř Tarihi: 21.08.2024

Accepted / Kabul Tarihi: 27.03.2025

Published / Yayın Tarihi: 30.06.2025

DOI: 10.33420/marife.1536573

Cite as / Atıf: Özsoy, Seyhan. "Web Of Science'de Arap Edebiyatı ile İlgili Yazılan Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi". *Marife* 25/1 (2025) 135-160.
<https://doi.org/10.33420/marife.1536573>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermeyiği teyit edildi.

Copyright / Telif Hakkı: "This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) International License." / "Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari-Türetilmez 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır."

Web of Science Veri Tabanında Taranan Dergilerde Yayımlanan Arap Edebiyatı ile İlgili Yapılan Akademik Çalışmaların Bibliyometrik Analizi (2005-2023)

Özet

Arap dili uluslararası alanda önde gelen dillerdendir. Bunun önemli sebeplerinden biri İslam dininin ana kaynağının bu dilde olmasıdır. Kur'an'ın okunması, yazılması, çoğaltılması, tefsir edilmesi gibi çalışmalar Arap diliyle doğrudan ilgilidir. Bundan dolayı Arap olmayan bazı Müslümanlar da dünyevi, ticarî, sosyal amaçlar gözetmeksizin ilahi mesajları anlamak için Arapçanın okunması, telaffuzu ve anlaşılmasına kendi dillerinden çok daha fazla önem vermişlerdir. Bununla birlikte ana dili Arapça olan veya Arapçayı konuşan çok sayıda insanın olması Arap dilinin din, tarih, kültür ve çeşitli alanlarda etkilerini uluslararası bir düzeyde olmasını gerektirmektedir. Diğer taraftan oryantalistlerin İslami alandaki çalışmaları batıların da Arap diline ilgilerini uyandırmıştır. Bu kadar popüler olan Arap dilinin edebiyatının akademik alanda elbette yansımaları olacaktır. Bu alandaki akademik çalışmalar nicelik ve nitelik açısından hangi seviyede olduğu nicel bir araştırma olan bibliyometrik analizle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çünkü alanda yayımlanmış sınırlı sayıdaki makaleyi birlikte incelemek sistemli literatür taramalarıyla yapılabilir. Fakat çok sayıdaki bilimsel verileri incelemek için bibliyometrik analiz yöntemi kullanılması gerekir. Önceki imkânlarla bu tür çalışmaların sadece künye bilgileri sunulabilirken yeni gelişmeler sayesinde bibliyometrik analizler yapılarak çalışmaların değerlendirilebilme imkânı sağlanabilmektedir. Klasik usullerle yapılan bazı çalışmalarda verilen bilgiler sınırlıdır. İlgili alanda bilimsel çalışmaların hepsini aynı anda incelemenin tek yolu bibliyometrik analizlerdir. Bu tür araştırmalar sayesinde gelecekteki araştırma alanlarının geliştirilmesine imkân sağlanır. Bilimsel analizler, yapılan bilimsel yayınların dağılımını ölçmek ve niceliksel bir analizini ortaya koymak için yapılan bir metottur. Bu çalışmada Web of Science indekslerinde yayımlanan Arap edebiyatı ile ilgili makalelerin bibliyometrik analizi amaçlanmıştır. 1964 yılında kurulan Web of Science, yıllar içinde hızla büyüyerek dünya çapında araştırmacılara erişim imkânı sunan kapsamlı bir veri tabanı haline gelmiştir. Fakat bu sitedeki nicel olarak fazla olan akademik çalışmalardan daha iyi faydalanılması için işlenmesine ve değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sayede yapılan çalışmaların değerlendirilmesi mümkün olabilir. Bu yöntemle bibliyometrik analiz, sayısal alanlarda yaygın olarak kullanılmakla birlikte sosyal bilimlerde de kullanılmaktadır. İlahiyat alanında bibliyometrik analizler yapılmaya başlanmış, son yıllarda bu çalışmalar artış göstermiştir. Bu çalışmada WEB OF SCIENCE veri tabanında 2005-2023 yılları arasında Arap edebiyatı alanında yayımlanan 313 akademik yayınlar ve bunlar arasındaki ilişkiler nicel olarak tahlil edilerek bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bu analizle şimdiye kadar yapılan çalışmaların bundan sonraki Arap literatüründe yapılacak araştırmalara yön vereceği öngörülmüştür. Bu çalışmadaki veriler çoğunlukla ESCI, AHCI, SSCI dizinlerinde yer alan makalelerden elde edilmiştir. Bu çalışmada farklı bir yöntem kullanılmıştır. Veriler, WoS veri tabanından elde edilmiştir. Anahtar kelime olarak "Arabic literature" kelimeleriyle taranmış, BibTeX çıktısına ulaşılan veriler, R Studio Bibliometrix uygulaması kullanılarak, bazı sonuçlar ise yeni tablolar oluşturularak görselleştirilmiş, araştırmaların sorularına yönelik belirli parametrelere göre başlıklar halinde kategorilere ayrılmıştır. Bu çalışmada odak nokta dünyada Arap edebiyatında yapılan araştırmalarda Türkiye'deki araştırmaların yeri nedir? sorusuna cevap arayıp uluslararası düzeyde Arap edebiyatı alanında yapılan araştırmalarda şimdiye kadar yapılanları görüp öngörülerde bulunmak, yapılacak araştırmalara katkı sağlamak hedeflenmiştir. Arap edebiyatı alanında Türkiye'de önemli çalışmaların yapıldığı ancak bu çalışmaların alana katkısının zayıf olduğu görülmüştür. Bunun önemli bir sebebi bu çalışmaların Türkçe dilinde olmasından dolayı uluslararası düzeyde anlaşılabilmesidir. Çalışmada Arap edebiyatı konulu akademik çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır? Arap edebiyatı alanında akademik çalışmalarda hangi yazarlar öne çıkmaktadır? Arap edebiyatı konulu makaleler hangi kurumlarda yayımlanmıştır? Arap edebiyatı alanında yayın yapan dergilerin hangileri alanda en yetkindir? Türkiye'de Arap edebiyatı alanında makale yayımlayan akademisyenlerin uluslararası atıf alması hangi düzeydedir? Sorularına maddeler halinde cevaplar aranacaktır. Bu konuda birçok akademik çalışma yapılmış olduğundan, makalenin sınırlarını aşmamak adına bu çalışmaların içeriği ve niteliği ayrıntılı olarak değerlendirilememiş, yalnızca bazılarının öz bölümleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belâğati, Arap Edebiyatı, Bibliyometri, Analiz, Web of Science, Akademik Çalışmalar.

Bibliometric Evaluation Based on Web of Science Database Arabic Literature: Articles on Arabic Literature (2005-2023)

Summary

Arabic is one of the leading languages internationally. One of the important reasons for this is that the main source of Islam is in this language. Activities such as reading, writing, reproducing and interpreting the Qur'an are directly related to the Arabic language. Therefore, some non-Arab Muslims, regardless of their worldly, commercial and social purposes, have attached much more importance to the reading, pronunciation and understanding of Arabic than their own language in order to understand the divine message. However, the large number of people whose mother tongue is Arabic and who speak Arabic brought the Arabic language an international impact in the fields of religion, history, culture and various fields. On the other hand, the work of Orientalists in the Islamic sciences has aroused the interest of Westerners in the Arabic language. The literature of the Arabic language, which is so popular, will of course have reflections in the academic field. We will try to reveal the level of academic studies in this field in terms of quantity and quality by implementing bibliometric analysis, which is a quantitative research method. Because examining the limited number of articles published in the field together can be achieved through systematic literature reviews. However, the bibliometric analysis method should be the preferred method when examining a large number of scientific data. With the previous opportunities, only the colophon information of such studies could be presented, but thanks to new developments, bibliometric analysis can be made, and studies can be evaluated on different levels. Bibliometric analysis is the only way to examine all scientific studies in the relevant field at the same time. This type of research enables the development of future research areas. Scientific analysis is a method to measure the distribution of scientific publications and to provide a quantitative analysis. This study aims to bibliometrically analyze all articles written in Arabic literature published in WoS since 1964. WoS has been growing rapidly in volume and offers many opportunities to reach stakeholders worldwide. However, the large amount of academic work on this site needs to be processed and evaluated for better utilization. In this way, it may be possible to evaluate the work done. This method of bibliometric analysis is widely used by scholars in quantitative fields, but it is also used in social sciences. Bibliometric analysis has started to be implemented in the field of theology and such studies have increased in number in the recent years. 313 academic publications and the relationships between them were quantitatively and bibliometrically analyzed. With this analysis, it was predicted that the studies carried out so far will guide the future research in the Arab literature. The data in the mentioned study were mostly obtained from articles in ESCI, AHCI, and SSCI indexes. A different method was used in the study at hand. The data were obtained from the WoS database. It was searched with the words "Arabic literature" as keywords, the data obtained from BibTex output were visualized using the R Studio Bibliometrix application, some results were visualized by creating new tables, and categorized into headings according to certain parameters for the questions of the research. The focus of this study is to seek answers to the questions "What is the place of research in Turkey on the Arabic literature among the studies in the world?" and to see what has been done so far in the research conducted in the field of Arabic literature at the international level, to make predictions and to contribute to the research to be conducted. It has been observed that important studies have been carried out in the field of Arabic literature in Turkey, but the contribution of these studies to the field is weak. An important reason for this is that these studies cannot be understood at the international level because they are in Turkish. What is the distribution of academic studies on Arabic literature according to years? Which authors are prominent in academic studies on Arabic literature? In which institutions have articles on Arabic literature been published? Which journals publishing in the field of Arabic literature are the most competent in the field? What is the level of international citation of academics who publish articles in the field of Arabic literature in Turkey? Answers to these questions will be looked for in articles. However, due to the large number of academic studies, it is not possible to make a detailed evaluation of the content and quality of these studies, as it would exceed the limits of the article, and only the abstracts of some of them are examined.

Keywords: Arabic Language and Rhetoric, Arabic Literature, Bibliometrics, Analysis, Web of Science, Academic Studies.

Giriş

Arap dili dini, tarihi, kültürel ve edebî alanda önemli dillerdendir. İslami metinleri temel kaynakları bu dilde olması, onun korunmasını ve güncellenmesini sağlamıştır. Lafız ve manasıyla mucize olan Kur'an, bu özelliklerinden dolayı Arap dilinin en önemli kaynağı sayılabilir. Onun okunması, yazılması, çoğaltılması, tefsir edilmesi süreçlerinde Arap dilinin korunması ve sonraki nesillere aktarılması sağlanmıştır. Günümüzde Araplardan başka Arap olmayan birçok kişinin bu dili konuşabilmesi, Müslümanların Kuran'ı öğrenmek için Arapçanın okunması, telaffuzu ve anlaşılmasına kendi dillerinden çok daha fazla önem vermiş. Arap dilinin tarihi ve kültürel olarak gelişmesini sağlayan en önemli sebeplerinden biri dünyevi, ticarî, sosyal amaçlardan başka dini amaçlarla ortaya çıkan edebiyattır. Günümüz dünyasında iki milyona yakın bir nüfusun Arap diliyle ilgisi bulunmaktadır. Birçok insanın ana dilinden sonra Arapçayı konuşabilmesi bu dilin tarihi ve uluslararası bir öneme sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, İslam'ın temel kaynaklarını daha iyi anlamak amacıyla oryantalistler de Arapça üzerine çeşitli çalışmalar yapmış ve bu dilin incelenmesine katkıda bulunmuşlardır.

Arap edebiyatı alanındaki akademik çalışmalar nicelik ve nitelik bakımından ne seviyede olduğu nicel bir araştırma olan bibliyometrik analizle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bir alanda yayımlanan sınırlı sayıdaki makaleler, sistemli literatür taramalarıyla incelenebilir. Fakat çok sayıdaki bilimsel verileri incelemek için bibliyometrik analiz yöntemi kullanılması gerekir.¹ Çok sayıdaki makaleler önceki imkânlarla bu tür çalışmaların künye bilgileri sunulmuş ve analizler yapılmış ancak yeni gelişmeler sayesinde bibliyometrik analizler daha gelişmiş yöntemlerle yapılarak çalışmaların değerlendirilebilme imkânı sağlanabilmektedir.² Önceki usullerle yapılan bazı çalışmalarda verilen bilgiler sınırlıdır. Örneğin ulusal alanda Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz adlı çalışma,³ uluslararası alanda ise Study Articles In The Journal Of Studies In Arabic Language And Literature From A Content Analysis Perspective adlı çalışma⁴ önceki yöntemle yapılmıştır.

İlgili alanda bilimsel çalışmaların hepsini aynı anda incelemenin tek yolu bibliyometrik analizlerdir.⁵ Bu tür araştırmalar sayesinde gelecekteki araştırma alanlarının geliştirilmesine imkân sağlanır. Bilimsel analizler, yapılan bilimsel yayınların dağılımını ölçmek ve niceliksel bir analizini ortaya koymak için yapılan bir metoddur. Bu çalışmada WoS'da yayımlanan Arap literatüründe yazılan makalele-

¹ Donthu vd Naveen, "How to Conduct a Bibliometric Analysis: an Overview and Guidelines", *Journal of Business Research* 133 (2021), 285.

² Zeleznik vd. Danica, "A Bibliometric Analysis of the Journal of Advanced Nursing 1976-2015", *Journal of Advanced Nursing* 73/10 (2017), 2409; Zupic Ivan, Tomaz Cater, "Bibliometric Methods in Management and Organization", *Organizational Research Methods* 18/3 (2015), 429.

³ Ahmet Koç vd., "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz", *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57/57 (31 Aralık 2019), 1-24.

⁴ Bavanpouri Masoud vd., "Study Articles In The Journal Of Studies In Arabic Language And Literature From A Content Analysis Perspective", *IJAZ ARABI Journal of Arabic Learning* 4/1 (2021), 89-101.

⁵ Hamit Derviş, "Bibliometric Analysis using Bibliometrix an R Package", *Journal of Scientometric Res.* 8/3 (2019), 157.

rin tamamının bibliyometrik olarak analizi amaçlanmıştır.

WoS, 1964 yılında kurulan, hızla büyüyen ve dünya çapındaki paydaşlara çeşitli imkânlar sunan bir platformdur. Ancak, bu sitedeki akademik çalışmaların nicelik açısından fazlalığı, daha iyi faydalanabilmek için verilerin işlenmesini ve değerlendirilmesini gerektirmektedir. Aksi takdirde, bu kadar yoğun bilgi karmaşık hâle gelmektedir.

Bu yöntemle bibliyometrik analiz, sayısal alanlarda yaygın olarak kullanılmakla birlikte sosyal bilimlerde de kullanılmaktadır. İlahiyat alanında bibliyometrik analizler yapılmaya başlanmış, son yıllarda bu çalışmalar artış göstermiştir. Bu yöntemi çeşitli alanlarda kullanan ilk araştırmacılardan biri Adnan Arslan'dır.⁶

Akademik çalışmalar çeşitli indekslerde yayımlanmıştır. Bu indekslerin ön-de gelenleri hakkında bazı bilgilere yer vereceğiz: Emerging Sources Citation Index (ESCI): Dünyanın en kaliteli 7800 dergisi olup 254 konu alanı, 2005 yılından günümüze 74 milyon atıf referansı bulunmaktadır. Arap edebiyatında yayımlanan dergilerin büyük çoğunluğu ESCI indeksinde taranmaktadır.⁷ Arts & Humanities Citation Index (AHCI): Dünyanın en etkili 1800 dergisi olup 28 sanat ve insani bilimler disiplini, 1975'den günümüze 33 milyon atıf referansı bulunmakta, bu sıralamada 2. sırada yer almaktadır.⁸ Social Sciences Citation Index (SSCI): Dünyanın en etkili 3400 dergisi olup 58 sosyal bilimler disiplini, 1900'den günümüze 122 milyon atıf referansı bulunmaktadır. Bu dergilerin az bir kısmı bu indekste taranmaktadır.⁹ Web of Science veri tabanında yaptığımız taramalarda Arap edebiyatı alanında yapılan akademik çalışmaların 185 tanesi ESCI, 109 tanesi AHCI, 21 tanesi ise SSCI dergi dizinlerinde, 16 tanesi ise diğer tür dizinlerde yayımlanmıştır.

Araştırma, temelde nicel verilerin nitel değerlendirilmesine dayalıdır. Bundan dolayı araştırmada karma metot takip edilmiştir.¹⁰ Çalışmada sağlanan veriler, Clarivate Analytics Web sağlayıcısı yoluyla üretilen WoS veri tabanından elde edilmiştir. WoS veri tabanına anahtar kelime arama bölümüne "Arabic literature" yazılarak taranmıştır. Yanıltıcı sonuçlara yol açmaması için tamamlanmamış olan 2024 yılı hariç tutularak listelenen sonuçların BibTeX çıktısı alınmıştır. Bu alanda

⁶ Adnan Arslan, "Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Değerlendirme: Hadis Üzerine Yapılan Makaleler", *Trabzon İlahiyat Dergisi* 11/1 (30 Haziran 2024), 35-53; Adnan Arslan, "Türk İlahiyatlarında Kaleme Alınan Hadis Konulu Makalelerin Betimsel Bibliyometrik Analizi: 2023 Yılı Özelinde", *HADITH* 12 (31 Temmuz 2024), 67-98; Adnan Arslan vd., "Journal of Arabic Literature'ın Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Analizi", *İlahiyat Akademi* 19 (30 Haziran 2024), 1-31.

⁷ Marta Somoza-Fernandez vd., "Journal Coverage of the Emerging Sources Citation Index", *Learned Publishing* 31/3 (2018), 199-204; Ying Huang vd., "Early Insights on the Emerging Sources Citation Index (ESCI): An Overlay Map-Based Bibliometric Study", *Scientometrics* 111/3 (01 Haziran 2017), 2041-2057.

⁸ Ghasemian Amir vd., "Evaluation of Quality Performance and Social Effectiveness of Arts and Humanities Journals Indexed in the Web of Science Database", *DESIDOC Journal of Library & Information Technology* 44/1 (Ocak 2024), 17-24.

⁹ Loet Leydesdorff, "Mapping Interdisciplinarity at the Interfaces between the Science Citation Index and the Social Science Citation Index", (13 Mart 2007).

¹⁰ Bkz. Glenn A. Bowen, "Document Analysis as a Qualitative Research Method", *Qualitative Research Journal* 9/2 (2009), 28.

ilk akademik çalışmaların 2005 yılında yayımlanmaya başladığı görülmüştür. 2023 yılına kadar yapılan 313 akademik çalışma, 146 dergide yayımlanmıştır. 358 yazardan 218 tanesi tek yazarlı olup 140 tanesi ise birden fazla araştırmacı tarafından yazılmıştır.

Çalışmada pratikliği artırmak ve verilerin daha sistemli bir şekilde analiz edilmesini sağlamak amacıyla bibliyometrik yazılımdan faydalanılmıştır.¹¹ Araştırmanın veri setini oluşturan BibTeX formatındaki sonuçlar, R programlama dili ile çalışan Biblioshiny arayüzü kullanılarak Bibliometrix paketine aktarılmıştır. Elde edilen veriler, tablolar ve grafikler aracılığıyla görselleştirilmiş ve detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir. Bu alanda yapılan akademik çalışmaların büyük bir kısmını (290 adet) makaleler oluştururken, az sayıda da olsa kitap bölümleri, konferans bildirileri ve diğer akademik yayın türleri de bulunmaktadır.

WoS verilerine göre, Arap edebiyatı alanında yapılan 313 akademik çalışmaya toplam 512 atıf yapılmıştır. Bu veriler doğrultusunda, makale başına düşen atıf oranı 1.63 olarak hesaplanırken, h-endeksi ise 10 olarak belirlenmiştir. Uluslararası ortak yazarlık oranı %6.07, doküman başına düşen ortak yazarlık oranı ise 1.3'tür. Ayrıca, bu alandaki yıllık büyüme oranı %13'tür.

Bu veriler, Arap edebiyatı alanındaki akademik çalışmaların istikrarlı bir şekilde arttığını ve yıllık %13'lük bir büyüme gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak, makale başına düşen 1.63'lük atıf oranı, genel akademik standartlara göre nispeten düşük bir etki düzeyine işaret edebilir. h-endeksinin 10 olması, alandaki çalışmaların belirli bir düzeyde atıf aldığını ancak henüz yüksek bir etki faktörüne ulaşmadığını göstermektedir. Uluslararası ortak yazarlık oranının %6.07 gibi düşük bir seviyede olması, bu alandaki akademik çalışmaların büyük ölçüde yerel veya bölgesel düzeyde yapıldığını düşündürmektedir. Özetle, Arap edebiyatı üzerine yapılan akademik çalışmaların sayısal olarak artış gösterdiği ancak etki düzeyinin artırılması için daha fazla uluslararası iş birliği ve atıf alan çalışmalar üretilmesi gerektiği söylenebilir.

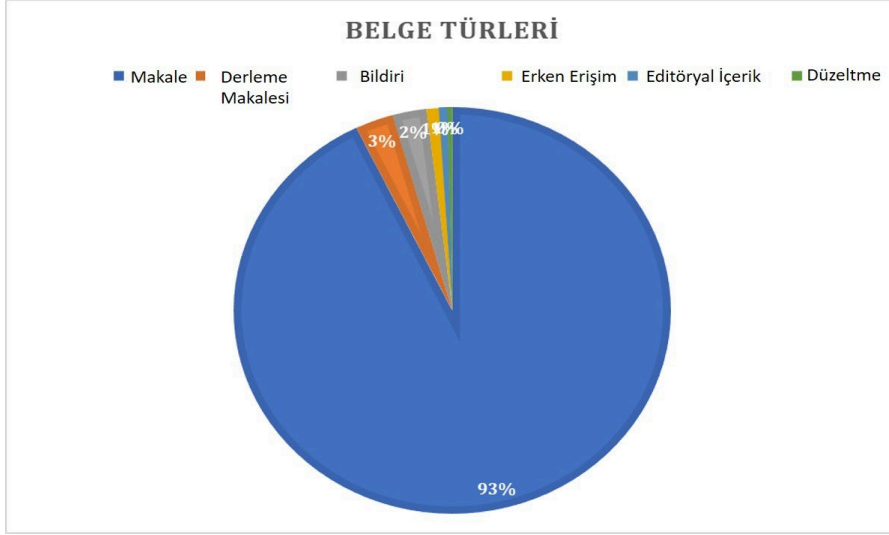
Yapılan çalışmalardan haberdar olmak ve yeni çalışma alanlarını tespit etmek için Arap edebiyatı alanında yapılan akademik çalışmaların değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu çalışmada yıllara göre akademik çalışmaların dağılımının nasıl olduğu, bu alanda öne çıkan yazarlar, çalışmaların yayımlandığı kurumlar, yayınlayan dergiler hangileri olduğu, etkin olan yazarlar ve makaleler, Türkiye'de bu alanda uluslararası makale yayımlayan akademisyenlerin atıf almalarının düzeyi, başlıklar halinde incelenecektir. Akademik çalışmaların sayıları fazla olduğu için makalelerin içeriğinin tahlil edilmesi makalenin sınırlarını aşacağından bu çalışmaların içerikleri ve niteliği hakkında ayrıntılı değerlendirme imkânı bulunmamakta, sadece bazılarının öz kısımları incelenmiş, değerlendirmelere yansıtılmıştır.

¹¹ Massimo Aria, Cuccurullo Corrado, "Bibliometrix: an R-Tool for Comprehensive Science Mapping Analysis", *Journal Of Informetrics* 11/4 (2017), 959, 974.

1. Bulgular

1.1. Akademik Çalışmaların Türleri

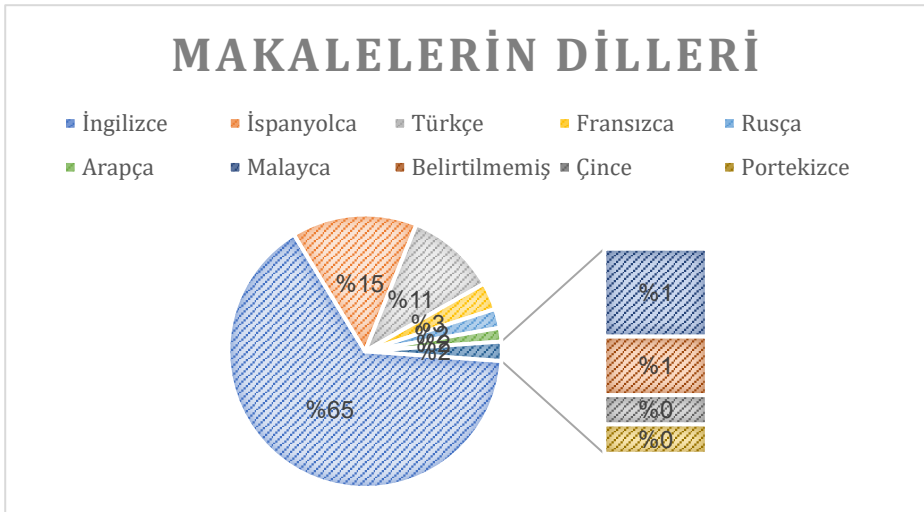
Tablo 1. Akademik Çalışmaların Türleri

Elde edilen bilgilere göre Web of Science’de Arap Edebiyatı alanda yapılan 313 akademik çalışmaların %93’ü makaledir. Bu sayı 290 gibi büyük çoğunluğa tekabül etmektedir. Bununla birlikte az da olsa inceleme makalesi, bildiri, editöryal materyal ve düzeltme bulunmaktadır.

1. 2. Yapılan Akademik Çalışmaların Yayımlandığı Diller

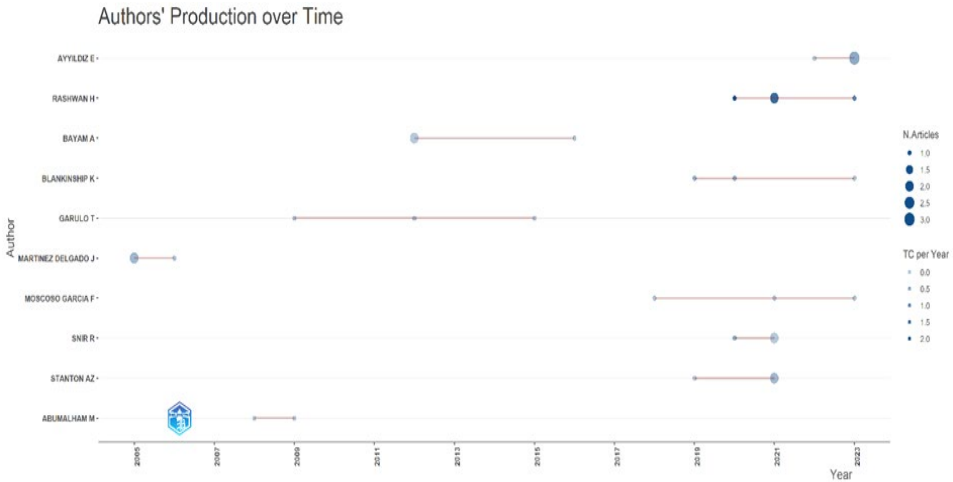
Tablo 2. Yapılan Akademik Çalışmaların Yayımlandığı Diller

Tabloda görüldüğü üzere yapılan akademik çalışmaların %65'i İngilizce dilinde yapılmıştır. 2. sırada %15'lik dilimde ise İspanyolca yer almaktadır. 3. sırada ise Türkçe yer almaktadır. Bu oran Türk akademisyenlerin İngilizce yayımladığı akademik çalışma oranıdır. Türk akademisyenlerin bütün dillerdeki çalışmalarının oranı daha da fazladır. Bu da onların üretkenliğini göstermektedir. Bu konu ileride ayrıntılı değerlendirilecektir. Bu tabloda dikkat çeken bir başka husus ise çalışmaların odak noktasında Arapça olduğu halde ne yazık ki Arapça yapılan akademik çalışma çok azdır. Hâlbuki Arap dili dünyada önde gelen dillerden sayılmaktadır. Arap ülkelerinde birçok Üniversite vardır. Bunun birkaç sebebi bulunmaktadır. Bunların başında Arap dillerinin makalelerini WoS'da yayımlayamamaları olabilir. Diğer bir sebebi Arapların İngilizce diline aşina olmalarından dolayı makalelerini bu dilde yazmayı tercih etmeleri olabilir. Diğer bir neden ise Arap ülkelerindeki üretken akademisyenlerin bir kısmının ana dillerinin Arapça olmamasından dolayı kendi dillerinde yazmayı tercih etmeleridir. Bir başka sebep ise bu akademik çalışmaların bir kısmı Arap literatüründen bahsetse de odak noktasının Arapça değil başka bir konu olmasıdır.

1. 3. WoS'ta Arap Edebiyatı Alanında Yayımlanan İlk Çalışmalar

Tablo 3. WoS'ta Arap Edebiyatı Alanında Yayımlanan İlk Çalışmalar

Bu grafikte en verimli yazarların hangi dönemde bu yayınları yaptığı görülmektedir. Bu verilere göre WoS'ta bu alanda ilk çalışmalar İspanyalılar tarafından yayımlanmıştır. İlk yazar, İspanya Granada Üniversitesinde çalışan Jose Martinez Delgado'dur. Daha sonra Avrupa'da Arap dili hakkında çalışmalar yapan Madrid'de Müslüman yazar M. Abumalham'ın çalışması olmuştur. Çalışmaları 2009 yılından 2015 yılına kadar olup en uzun süren yazar ise Teresa Garulo'dır. Sonraki dönemlerde ise bu çalışmalar artmıştır.

Bu grafik, belirli bir alandaki yazarların zaman içindeki yayın üretimlerini ve atıf etkilerini görselleştirerek, alana yapılan katkıları ve eğilimleri ortaya koy-

maktadır. Özellikle, İspanyol araştırmacıların öncü rolü ve ardından Müslüman yazarların katkıları, alandaki bilimsel çeşitliliği ve kültürel etkileşimi vurgulamaktadır. Teresa Garulo'nun uzun süreli ve tutarlı katkısı, alandaki derinlemesine uzmanlığı ve sürekliliği temsil ederken, sonraki dönemlerdeki artış, alana olan ilginin ve araştırmaların genişlediğini göstermektedir. Dairelerin boyutu ve rengi, yayın sayısını ve atıf etkisini göstererek, her bir yazarın alana yaptığı katkının nicelik ve niteliğini değerlendirmemize olanak tanımaktadır.

1. 4. Anahtar Kelimeler

Tablo 4. Yapılan Akademik Çalışmadaki Anahtar Kelimeler

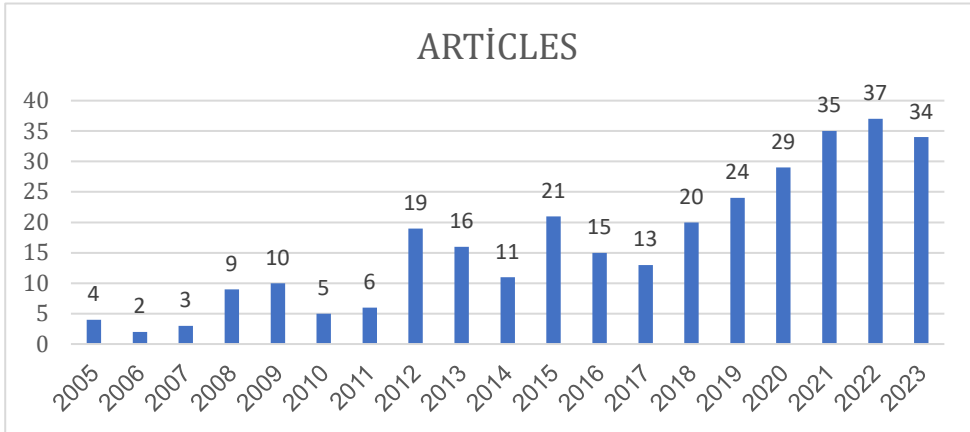
Akademik çalışmalarda anahtar kelimelerin çalışmanın temel eksenini ortaya koyması bakımından büyük önemi vardır. Yukarıdaki kelime bulutundan Arap edebiyatı ile ilgili çok geniş bir alana yayıldığını görmekteyiz. Çeviri ve tarih kelimeleri öne çıkmakla birlikte sağlıktan diplomasiye, iletişimden teknolojiye kadar birçok alana yayıldığını görmekteyiz. Ancak Arap dilinin derinliğiyle ilgili olan edebî sanatlar, belâgat ile ilgili yeterince bir çalışma bulunmamaktadır. Hâlbuki tarihî süreçte Arap dilinde yapılan çalışmaların önemli bir kısmı bu alanlardadır.

Bu kelime bulutu, metin verilerindeki ana temaları görsel olarak temsil ederek, "çeviri" ve "tarih" gibi konuların belirgin bir şekilde öne çıktığını göstermektedir. Kelimelerin boyutları, metinde ne kadar sık geçtiğini yansıtarak bu temaların önemini vurgularken, buluttaki diğer kelimeler "online iletişim", "ruh sağlığı", "dil", "ilaç", "film" ve "röportaj" gibi çeşitli disiplinlerden konulara işaret etmektedir. Bu durum, metnin çok yönlü bir içeriğe sahip olduğunu ve farklı araştırma alanlarına

dokunduğunu göstermektedir. Özellikle "adlandırılmış varlık tanıma" ve "olasılık-sal modeller" gibi terimler, metnin doğal dil işleme ve istatistik gibi spesifik araştırma alanlarına odaklandığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bu kelime bulutu, metnin çeviri ve tarih ekseninde şekillenen, ancak aynı zamanda geniş bir yelpazede konuları ele alan kapsamlı bir çalışma olduğunu göstermektedir.

1. 5. Yıllara Göre Akademik Çalışmaların Analizi

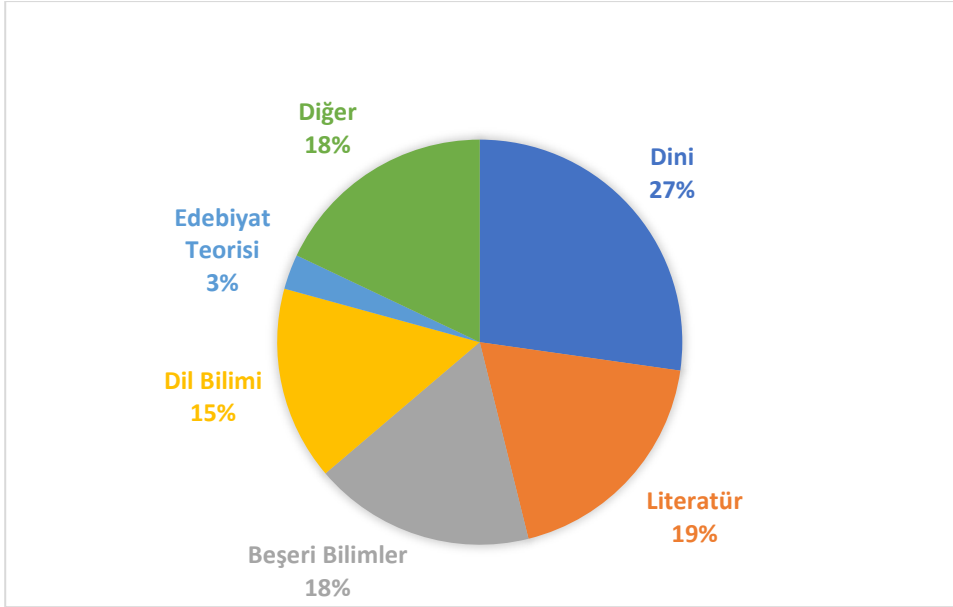
Tablo 5. Yıllara göre Akademik Çalışmaların Sayıları

Arap literatürü alanında makale yayınlarının 2005'ten 2023'e kadar olan seyrini gösteren bu çubuk grafik, alandaki büyüme ve değişimleri net bir şekilde ortaya koymaktadır. 2005 yılında sadece 4 makale ile başlayan yayın süreci, 2011 yılına kadar oldukça durağan bir seyir izlemiştir. Ancak 2012 yılında, önceki yıla kıyasla üç katından fazla bir artışla dikkat çekici bir ivme kazanmıştır. Bu hızlı yükseliş, 2017'de hafif bir düşüş yaşansa da, sonraki yıllarda tekrar yükselerek 2021'den itibaren en yüksek seviyelerine ulaşmıştır. 2022 yılında 37 makale ile zirveye ulaşılması, alana olan ilginin ve üretkenliğin arttığını göstermektedir. Bu artışın, yayınlanan dergilerin Web of Science (WoS) gibi prestijli indekslerde taranmaya başlaması ve yeni akademisyenlerin yetişmesiyle yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir. 2023'te yaşanan hafif düşüşe rağmen, genel trend alandaki sürekli büyümeyi ve gelişmeyi işaret etmektedir. Bu veriler, Arap literatürü alanındaki araştırmaların zamanla nasıl genişlediğini ve bu alana yapılan akademik katkılarının arttığını gözler önüne sermektedir.

1.6. Akademik Çalışmaların Konulara Göre Dağılımı

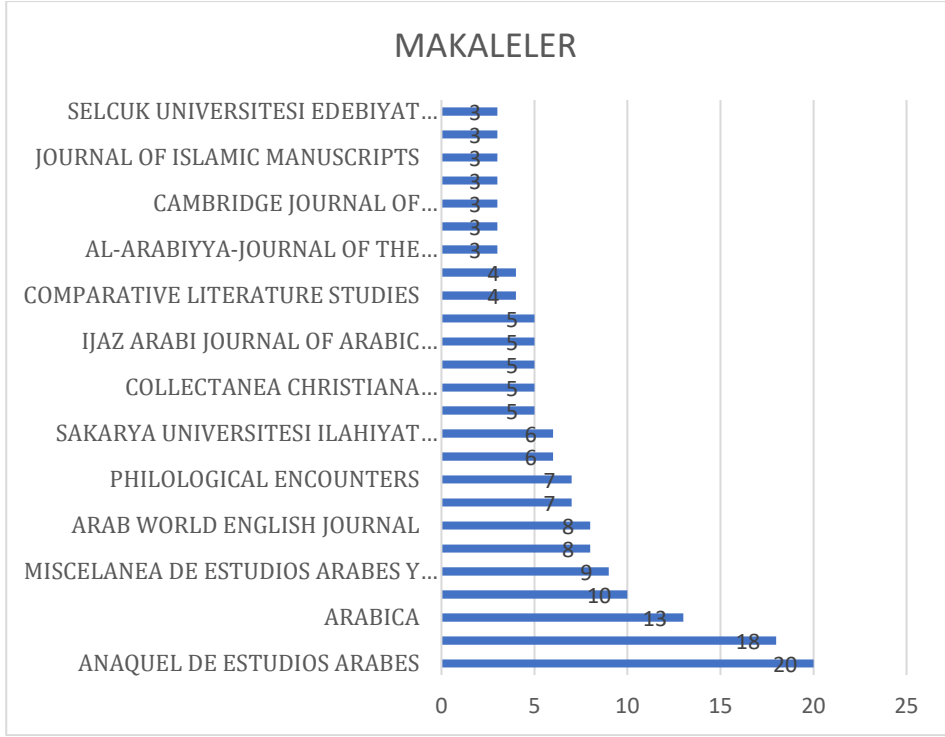
Tablo 5. Akademik Çalışmaların Konulara Göre Dağılımı

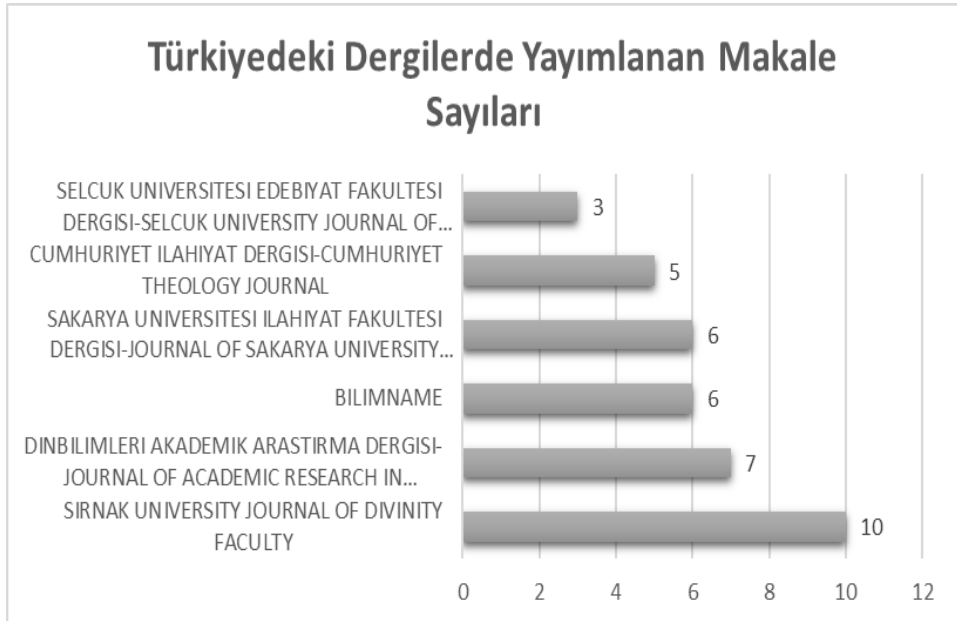
Bu verilere göre yapılan akademik çalışmaların sadece 88 tanesi dinîdir. 61 tanesi literatürle ilgili, 57 tanesi beşerî bilimlerle ilgili, 50 tanesi dil çalışmaları hakkındadır. 34 tanesi tarih, 29 tanesi Asya çalışmaları, 13 tanesi orta çağ rönesans çalışmaları, 12 tanesi eğitim, 9 tanesi edebiyat teori eleştirisi hakkında, 58 tanesi ise diğer alanlarla ilgilidir. Arap dilinin İslam ile özdeşleştiği düşünüldüğünde sadece 88 makalenin dini alanla ilgili olması gayet azdır. Bu da bazılarının eleştirdiği üzere Arap dilinin sadece İslami bir alanda olmadığı birçok alanla ilgili olduğu, hatta burada dini olanların bir kısmının da İslam'ın dışındaki dinler olduğu dikkate alınırsa WoS'ta taranan akademik çalışmalarda İslami çalışmaların çok olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Diğer bir sonuç ise dini alanın dışındaki birçok akademisyenin de Arap dili alanında araştırmalar yaptığıdır. Bu da Arap edebiyatının ilgi çeken alanlardan biri olduğunu göstermektedir.

1. 7. Arap Edebiyatı Alanında En Çok Makale Yayımlayan Dergiler

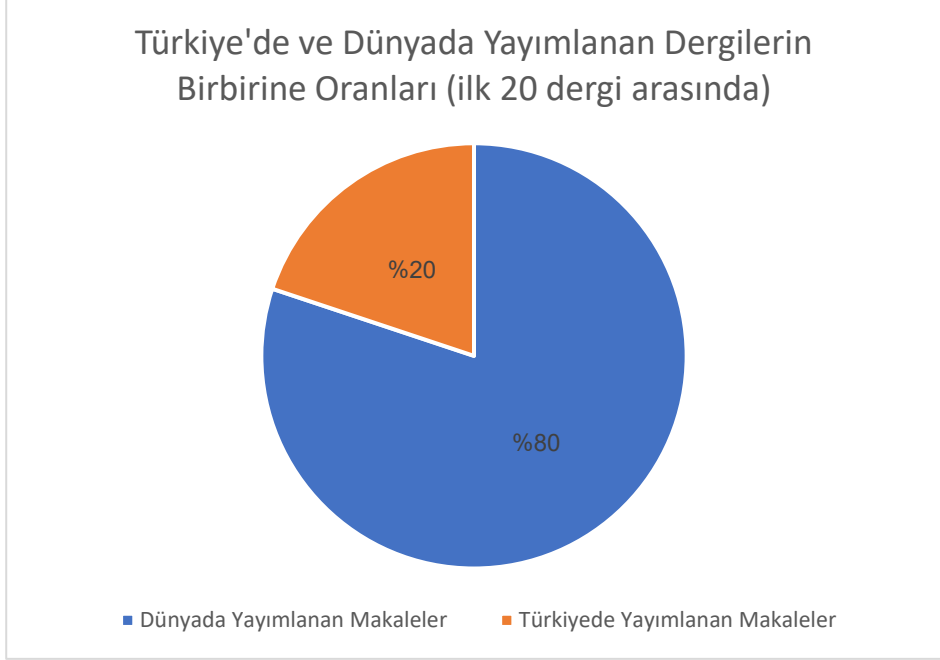
Tablo 7. Arap Edebiyatı Alanında En Çok Makale Yayımlayan Dergiler

Tablo 8. WoS'da Arap Edebiyatı Alanında Türkiye'de Yayımlanan Makalelerin Dergilere Göre Dağılımı

Tablo 9 Arap Edebiyatı Alanında Türkiye'de ve Dünyada Yayımlanan Makalelerin Oranları

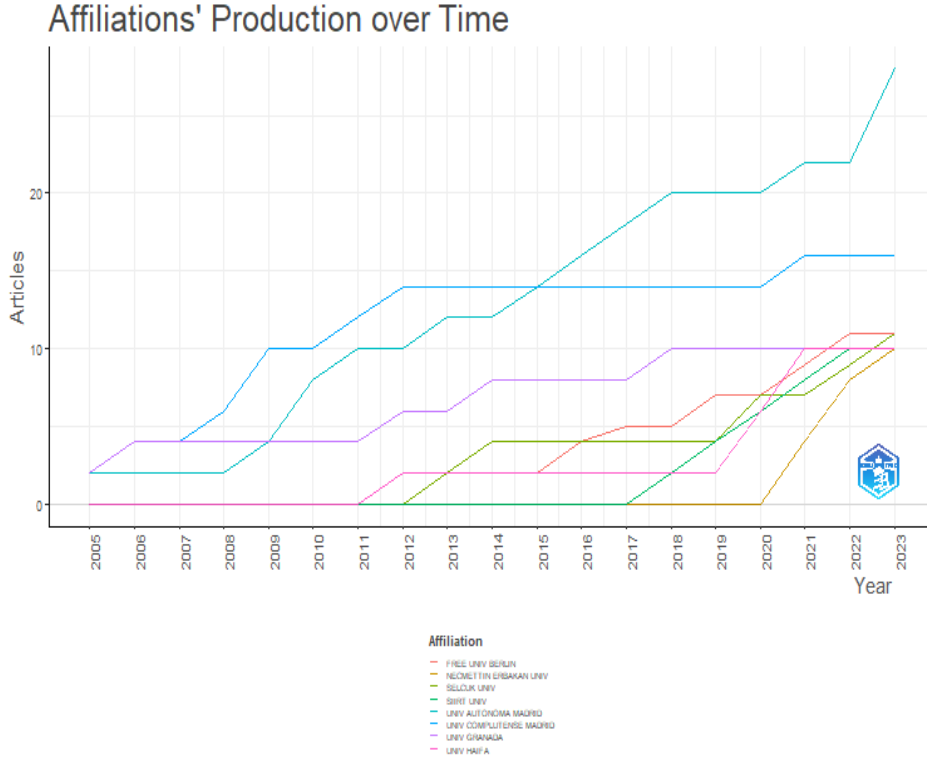

Yukarıdaki üç grafikte ilk 20 dergi arasında Arap Edebiyatı alanında Türkiye ve dünyada yayımlanan makalelerin sayıları ve birbirlerine oranları verilmiştir. Bu bilgilere göre Arap edebiyatında en çok makale yayımlayan Anaquel De Estudios Arabes Dergisi'nin 20 makale yayımlayarak ilk sırada olduğu görülmektedir. Bu dergi, 1990 yılında İspanya Madrid'de kurulmuş olup yılda iki kez yayınlanmaktadır. Yayımlanan makaleler, Orta Çağ, çağdaş Arap ve İslam dünyasının yanı sıra Endülüs ve genel olarak İslam dünyası ile ilgili alanlarda ve İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerindedir. 12 İlk 25 derginin arasındaki 6 dergi Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinin dergileridir. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 10 makale yayımlayarak 4. sırada yer alıp Türkiye'deki dergiler içinde WoS'ta Arap edebiyatı alanında en çok makale yayımlayan dergi olmuştur. Ardından 7 makale yayımlayan Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 6'şar makale yayımlayan Bilimname dergisi ve Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, yer almaktadır. Uluslararası alanda 25, ulusal alanda da 6. sırada yer alan Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin de 3 makale yayımladığı görülmektedir. İlk 25teki dergilerde yer alan 180 makalenin 35 tanesi Türkiye'de yayımlanan makalelerdir. Türkiye'de Arap Edebiyatı alanında bu sayıda makale yayımlanması üretkenliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

¹² "Anaquel de Estudios Arabes" (Erişim 20 Ağustos 2024).

1. 8. En Çok Makale Yayımlayan Üniversitelerin Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 10. En Çok Makale Yayımlayan Üniversitelerin Yıllara Göre Dağılımı

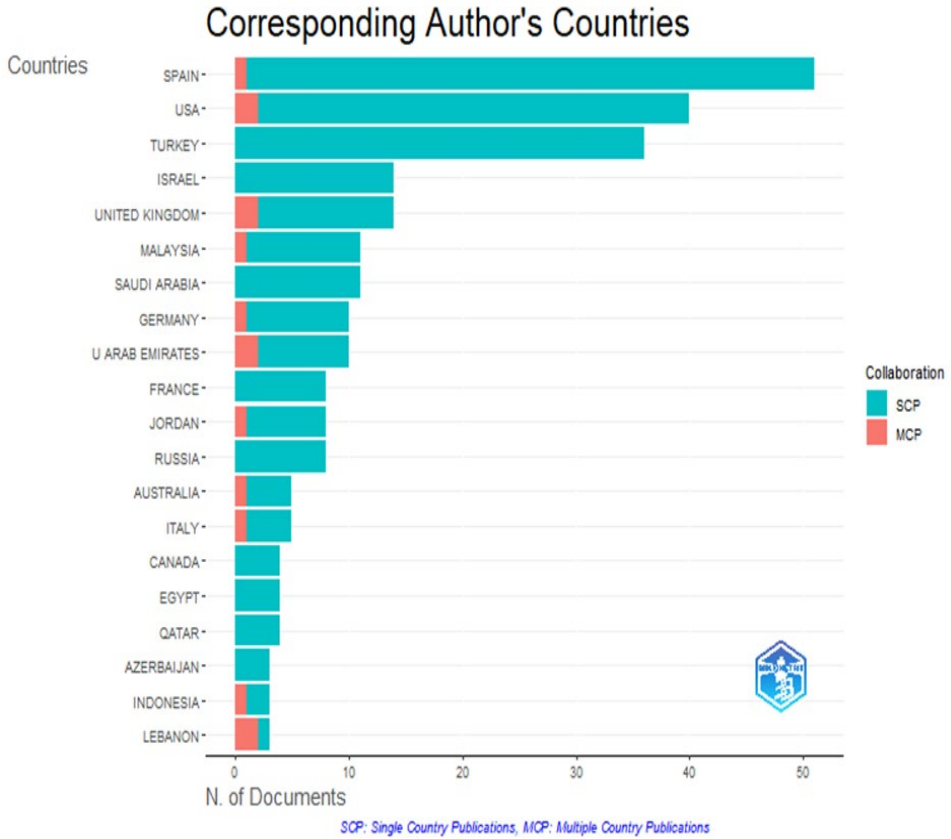

Grafikte Arap edebiyatı konulu makale yayımlayan dergiler ve yayımladıkları makale sayıları verilmektedir. Buna göre Arap edebiyatında en çok makale yayımlayan Anaquel De Estudios Arabes Dergisi'nin 20 makale yayımlayarak ilk sırada olduğu görülmektedir. Bu dergi, 1990 yılında İspanya Madrid'de kurulmuş olup yılda iki kez yayınlanmaktadır. Yayımlanan makaleler, Orta Çağ, çağdaş Arap ve İslam dünyasının yanı sıra Endülüs ve genel olarak İslam dünyası ile ilgili alanlarda ve İngilizce, Fransızca ve İspanyolca dillerindedir. İlk 25 derginin arasındaki 6 dergi Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinin dergileridir. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 10 makale yayımlayarak 4. sırada yer alıp Türkiye'deki dergiler içinde WoS'ta Arap edebiyatı alanında en çok makale yayımlayan dergi olmuştur. Ardından 7 makale yayımlayan Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 6'şar makale yayımlayan Bilimname dergisi ve Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, yer almaktadır. Uluslararası alanda 25, ulusal alanda da 6. sırada yer alan Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin de 3 makale yayımladığı görülmektedir. İlk 25teki dergilerde yer alan 180 makalenin 32 tanesi Türkiye'de yayımlanan makalelerdir. Türkiye'de Arap edebiyatı alanında bu sayıda makale yayımlanması üretkenliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Türkiye'deki üç üniversitenin (Necmettin Erbakan Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi ve Siirt Üniversitesi) 2005-2023 yılları arasındaki makale üretimi de görülmektedir. Selçuk Üniversitesi, diğer iki üniversiteye kıyasla daha yüksek bir üretim kapasitesine sahip olup, yıllar içinde düzenli ve sürekli bir artış sergilemiştir. Necmettin Erbakan Üniversitesi, özellikle 2020 yılından sonra dikkat çeken bir hızlanma ile makale sayısını önemli ölçüde artırmıştır. Siirt Üniversitesi ise daha düşük bir başlangıç noktasından istikrarlı bir şekilde yükselerek 2023 yılında diğer üniversitelerin gerisinde kalmasına rağmen üretimini artırmaya devam etmektedir. Bu grafik, her üç üniversitenin de akademik üretimlerini yıllar içinde artırma çabalarını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

1. 9. Arap Edebiyatı Alanında Makale Sayısına ve Uluslararası İşbirliklerine Göre Ülkeler

Tablo 11. Arap Edebiyatı Alanında Makale Sayısına ve Uluslararası İşbirliklerine Göre Ülkeler

Şekildeki verilere göre Arap Edebiyatı alanında en çok makale yayımlayan ülke İspanya, kendisine en yakın olan Amerika Birleşik Devletleri'ne büyük fark

atmıştır. Bir önceki tablodan da bu sonuç anlaşılmaktadır. Fakat turuncu renkteki verilere dikkat edildiğinde uluslararası iş birliği konusunda aynı oranı koruyamadığı aksine birçok ülkeden daha geride olduğu görülmektedir. Bu tabloda 3. sırada yer alan Türkiye’de yapılan çalışmalar önemli bir orana sahip olmasına rağmen Türkiye’deki yazarların uluslararası iş birliğinin bulunmadığı görülmektedir. İngiltere, yayımlanan makale sayısı bakımından geri sıralarda olsa da uluslararası iş birliği bakımından en ileri seviyede olan ABD ile aynı seviyede olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ABD’nin uluslararası alanda etkisini göstermektedir. Lübnan’da yayımlanan makaleler az sayıda olmasına rağmen uluslararası iş birliği bakımından en üst seviyedeki ülkelere eşit olmasından dolayı dikkat çekmektedir. Bu sonuç onun uluslararası platformda Lübnan’ın etkisinin yüksek olduğunu göstermektedir. Çünkü bu kadar az makale sayısı ile uluslararası iş birliğinde bu kadar yüksek etkiye sahip olması o ülkedeki makalelerin dünya çapında takip edildiğini göstermektedir. Birleşik Arap Emirlikleri uluslararası makale yayımlama konusunda 9. sırada yer aldığı halde bilimsel etkinlik konusunda dünyada en etkin ülkelerle eşit olmasına rağmen etkililik bakımından Lübnan ile aynıdır.

Arap Edebiyatı alanında yayımlanan makaleler ve uluslararası iş birliği konusundaki veriler, bazı ülkelerin yayın sayısında yüksek başarı gösterdiğini ancak bu başarıyı uluslararası etkili iş birliklerine dönüştürmede başarısız olduklarını ortaya koymaktadır. Örneğin, İspanya’nın yüksek makale sayısı, uluslararası iş birliği konusunda geride kalmasıyla çelişmektedir. Bu durumun ardında yalnızca dil bariyerinin değil, daha derin yapısal sorunların da yatıyor olabileceği düşünülmelidir. İspanya’nın araştırmalarının çoğu yerel odaklı olabilir ya da akademik çevrelerin küresel ağlarla yeterince güçlü bağlar kuramaması gibi faktörler, uluslararası iş birliği eksikliğine neden olmuş olabilir. Türkiye ise makale sayısı bakımından yüksek sıralarda yer almasına rağmen, uluslararası iş birliği konusunda ciddi bir gerilik yaşamaktadır. Bu durum, sadece dil sorunu ile açıklanamaz; Türkiye’nin araştırma fonları ve uluslararası akademik ağlarla bağlantı kurma konusunda karşılaştığı yapısal engeller de bu geriliği pekiştiren faktörlerdir. Dolayısıyla, dil bariyeriyle birlikte, Türk akademisinin küresel çapta daha fazla etki yaratabilmesi için akademik destek ve teşvik sistemlerine ihtiyaç duyduğu açıktır.

Öte yandan, Lübnan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerin az sayıda makale yayımlamalarına rağmen güçlü uluslararası iş birliklerine sahip olmaları, bu ülkelerdeki araştırmaların kalitesine ve özgünlüğüne dikkat çekmektedir. Lübnan örneği, küçük bir ülkenin bile uluslararası etkisini artırabileceğini gösteriyor. Buradaki başarı, stratejik iş birlikleri, niş alanlarda yapılan araştırmalar ve araştırmacıların global ağları sayesinde sağlanmış olabilir. Bu tür ülkeler, genellikle daha az sayıda ancak daha nitelikli yayınlarla uluslararası platformlarda kendilerine sağlam bir yer edinmeyi başarmaktadır. Bununla birlikte, makale sayısının yüksekliği ile bilimsel etkinliğin doğru orantılı olmadığı, Birleşik Arap Emirlikleri’nin örneğinde olduğu gibi, oldukça açık bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu durum, bir ülkenin akademik başarıları ve uluslararası iş birliği alanındaki etkisi arasındaki ilişkiyi anlamak için daha derinlemesine analizler yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin de dil sorunları aşılmasının yanında, bu tür uluslararası

iş birliklerinin artırılmasına yönelik stratejik bir yaklaşım benimsemesi gerekmektedir.

1. 10. En Çok Makale Yayımlayan Yazarlar

Tablo 12. En Çok Makale Yayımlayan Yazarlar

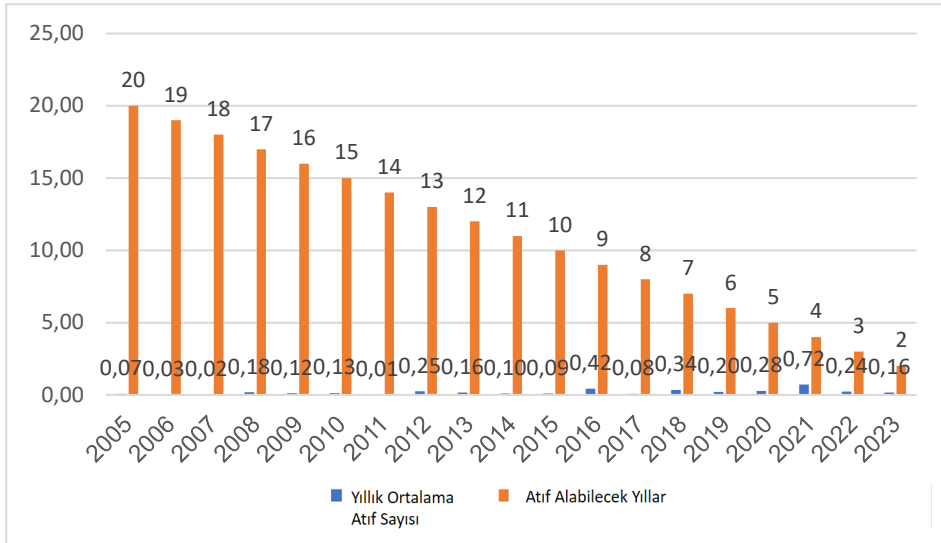
Grafikte en çok makale yayımlayan 10 akademisyenin isimleri ve yayımladıkları makale sayıları yer almaktadır. En çok makale yayımlayan akademisyenler arasında iki tanesinin Türk olduğu görülmektedir. Bunlardan birisi Kafkas Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı alanında araştırmacı olan Esat Ayyıldız, 4 makalesi ile ilk sırada yer almaktadır. Bu makalelerden birisi 2023 yılında yayımlanan 'Ulayya bt. al-Mahdi and her Love Poetry' adıyla Harun Reşid zamanında bir kadın şairin yazdığı aşk şiirlerinden bahsetmektedir. Bu makale Web of Science'de 1 atıf almıştır. Diğer makalesi ise klasik Arap şiirinde zaman olgusundan bahseden 2022 yılında yayımlanan 'The Time Phenomenon and Its Origin in Classical Arabic Poetry' adlı makalesidir. Üçüncü makalesi ise Mısırda feminist hareke ilham veren bir Türk kadın şairden bahseden makalenin başlığı 'A'isha al-Taymuriyya: A Turkish Poetess Who Inspired the Feminist Movement in Egypt'dır. 4. makalesi ise Arap şairlerin Osmanlı hükümdarlarına yaptığı övgülerden bahseden 2023 yılında yayımlanan 'Arab Poets' Panegyric Odes to Ottoman Sovereigns' adlı makalesidir. 2. sıradaki yazar ise Birleşik Arap Emirlikleri'nde Edebiyat, Tarih ve iletişim alanında araştırmacı olan Hany Raşvan'ın da 4 adet makalesi yayımlanmıştır. Bunlardan diğeri Avrupa merkezçiliğe karşı modern öncesi Arap İslam şiiri karşılaştırması, 3. makalesi modernizmin Arap edebiyatına teorik yansıması 4.sü de Arapçadaki bazı kelimelerin çevrilmezliği hususundadır. 3. sırada yer alan 3 makalesi yayımlanan Er-ciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde görev yapan Abdulkadir BAYAM'ın da 3 makalesi yer almaktadır. Bu sayılar, Türk akademisyenlerin üretkenlikte ön sıralarda olduğunu göstermektedir.

Grafikte en çok makale yayımlayan 10 akademisyen arasında Türk akade-

misyenlerinin güçlü bir yer tutması dikkat çekiyor. Esat Ayyıldız (Kafkas Üniversitesi) ve Abdulkadir Bayam (Erciyes Üniversitesi) gibi Türk araştırmacılar, Arap Dili ve Edebiyatı alanında önemli katkılar sağlamış ve üretkenlikte üst sıralarda yer almışlardır. Ayyıldız, 4 makalesiyle birinci sırada yer alırken, konuları arasında klasik Arap şiiri, feminist hareketler ve Osmanlı dönemi şairleri gibi derinlemesine araştırmalar bulunuyor. Hany Raşvan gibi diğer uluslararası akademisyenlerle birlikte Türk akademisyenlerinin katkıları, bu alanda küresel ölçekte giderek daha fazla kabul görmekte ve Türk üniversitelerinin uluslararası prestijini artırmaktadır. Bu durum, Türk akademik camiasının Arap Dili ve Edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalarda önemli bir yer kazandığını gösteriyor.

1. 11. Yıllara Göre Atıf sayıları

Tablo 13. Yıllara Göre Atıf sayıları

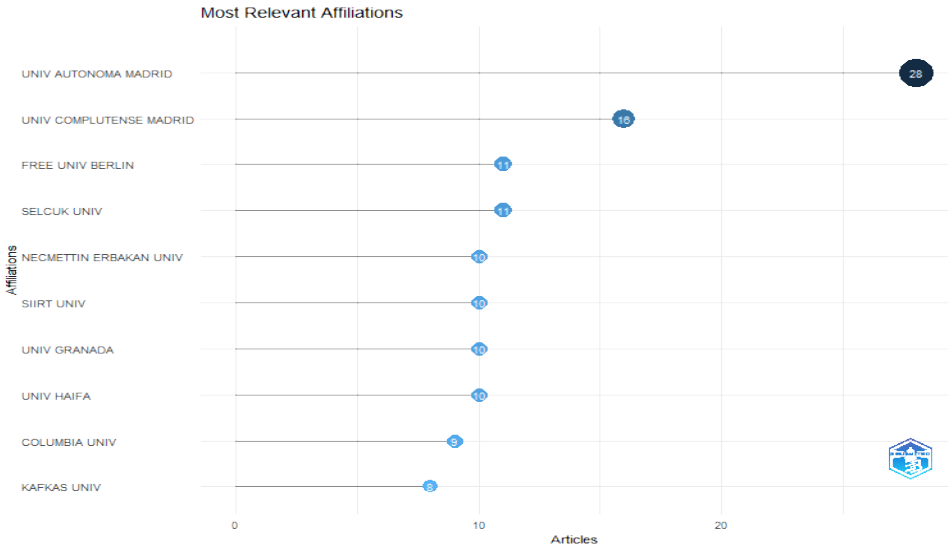
Bu verilere göre 2005 yılında yayımlanan bir makalenin, aradan uzun zaman geçtiği için en çok atıf aldığı, 2023 yılında yayımlanan makalelerin aradan fazla zaman geçmediği için en az atıf aldığı yıllık atıf ortalamasının 14 olduğu görülmektedir. Herhangi bir yılda çok popüler makaleler yayımlanmış olsaydı, bu grafik daha dalgalı bir seyir izlerdi. Ancak bu grafikteki nispeten düz çizgi, makalelerin atıf alma potansiyellerinin birbirine yakın olduğunu veya alanda öne çıkan, yüksek atıf alan çalışmaların nispeten az olduğunu göstermektedir.

Bu grafik, 2005-2023 yılları arasında "Atıf Yapılabilir Yıllar" ve "Yıllık Ortalama Atıf Sayısı" arasındaki ilişkiyi gösteriyor. "Atıf Yapılabilir Yıllar"ın sürekli düşüşü, yayınların atıf alma potansiyelinin azaldığını veya atıf alma süresinin kısaldığını gösterirken, "Yıllık Ortalama Atıf Sayısı"nın düşük ve dalgalı seyri, yayınların geniş bir etki alanına sahip olmadığını veya atıf alma potansiyelinin düşük olduğunu düşündürüyor. Bu durum, alandaki araştırmaların niteliği, yayınların görünür-

lüğü veya atıf alma alışkanlıkları gibi faktörlerden kaynaklanabilir. Grafikten çıkarılabilecek bir diğer sonuç ise, alandaki yayınların eskime hızının yüksek olduğudur. Araştırmacıların, yayınlarının atıf alma potansiyelini artırmak için daha nitelikli ve etkili çalışmalar yapmaları, yayınların görünürlüğünü artırmak için daha geniş kitlelere ulaşabilecek yayın kanalları kullanmaları ve atıf alma alışkanlıklarının iyileştirilmesi için farkındalık oluşturmaları önerilir.

1. 12. Arap Edebiyatı Alanında En Çok Makale Yayımlayanların Çalıştığı Kurumlar

Tablo 14. Arap Edebiyatı Alanında En Çok Makale Yayımlayanların Çalıştığı Kurumlar

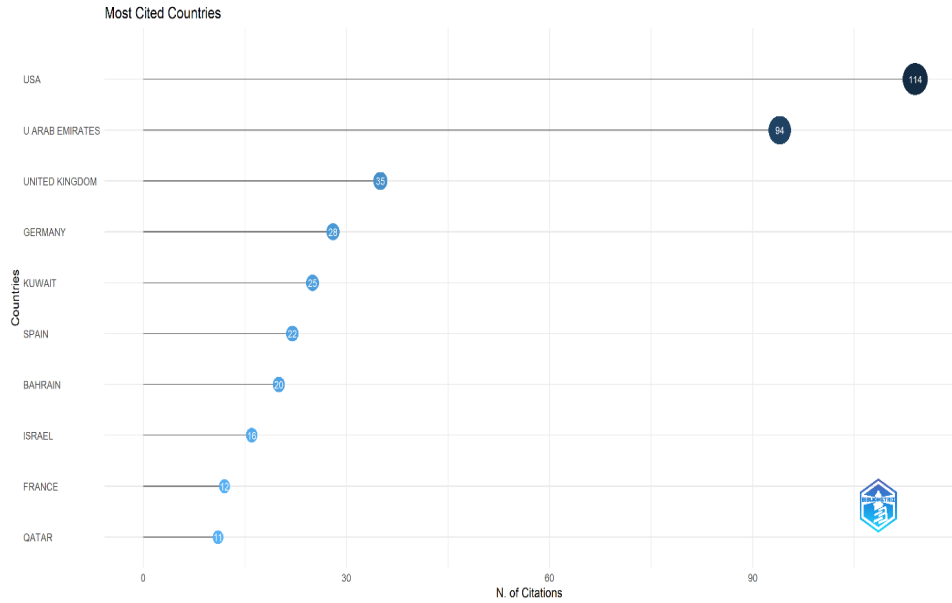
Grafikte, Arapça konulu makale yayımlayan dergilerin yıllara göre yayımladıkları makale sayıları gösterilmiştir. Bu verilere göre bu alanda en çok makale yayımlayan akademisyenlerin en fazla olduğu Üniversite, İspanya Madrid’de bulunan iki üniversitedir. Bu üniversiteler, Autonoma ve Complutense üniversiteleridir. Arap dili alanında önemli çalışmaları bulunmaktadır. Bu sıralamaya, Selçuk Üniversitesi, Necmeddin Erbakan Üniversitesi, Siirt Üniversitesi ve Kafkas Üniversitesi olmak üzere Türkiye’den 4 üniversite girmeyi başarmıştır. Bu alanda Türkiye’deki ilk sıradaki üniversite 11 yayınla Selçuk Üniversitesi gelmektedir. En çok çalışma yapılan ülkelerin başında İspanya gelmekte, 2. sırada Türkiye, 3. sırada ise Almanya gelmektedir.

Grafikte yer alan verilere göre, İspanya’daki Autonoma ve Complutense üniversiteleri, Arapça konulu makale yayımlayan akademisyenlerin en fazla olduğu üniversiteler olarak öne çıkıyor. Türkiye’den ise Selçuk Üniversitesi, Necmeddin Erbakan Üniversitesi, Siirt Üniversitesi ve Kafkas Üniversitesi gibi üniversiteler de

bu alanda başarılı bir performans sergileyerek önemli bir yer edinmiş. Türkiye, en çok çalışma yapılan ülkeler sıralamasında ikinci sırada yer alırken, Almanya ise üçüncü sırada yer almaktadır. Bu durum, Arap dili ve edebiyatı alanındaki çalışmaların Türkiye’de giderek arttığını ve ülkemizin bu alanda uluslararası alanda daha fazla tanındığını gösteriyor.

1. 13. En Çok Atıf Alan Ülkeler

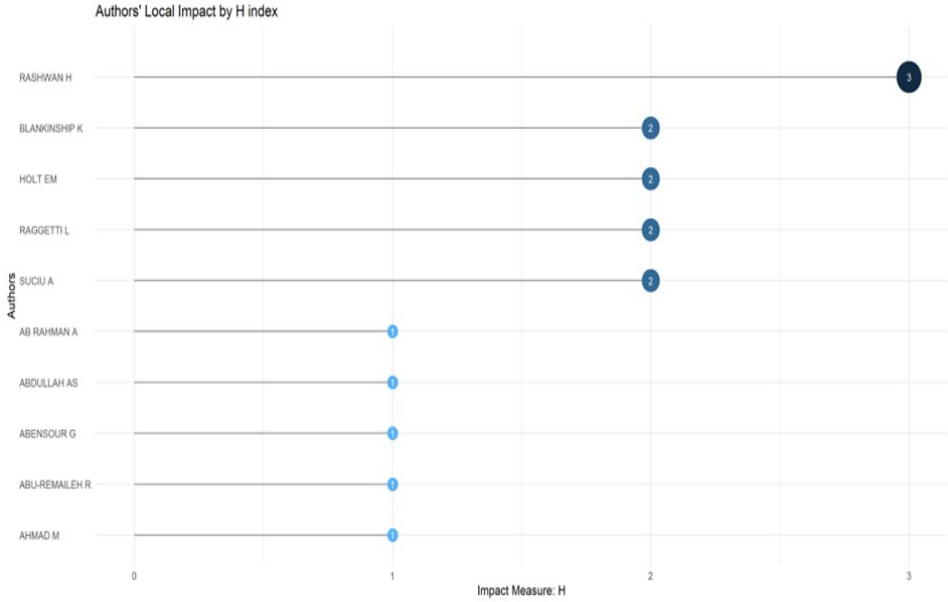
Tablo 15. En Çok Atıf Alan Ülkeler

Bu verilere göre en çok makale yayımlayan ülkelerin atıf alma konusunda aynı başarıyı gösteremediklerini görmekteyiz. En çok atıf alan ülkeler başta ABD, 2. sırada Birleşik Arap Emirlikleri, 3. sırada ise İngiltere gelmektedir. Daha önceki verilerde görüldüğü üzere Türkiye’de çok sayıda makale yayımlandığı halde atıf bakımından bu sıralamaya girmediği görülmektedir. Bu sorunların en büyük etkisini daha önce de belirttiğimiz üzere dil sorunudur. Yani Türkiye’deki akademik makalelerin dünyada tanınmadığı, bunun başlıca sebebi makalelerin büyük çoğunluğunun Türkçe olmasından dolayı uluslararası etkisi zayıf kalmıştır. Ülkemizde ilahiyat alanında yayımlanan makalelerin İngilizce yayımlanma oranı arttığında Türkiye’de yapılan çalışmaların etkinliği artacaktır.

1. 14. H İndeks’i En Yüksek Olan Yazarlar

Tablo 16. H İndeks’i En Yüksek Olan Yazarlar

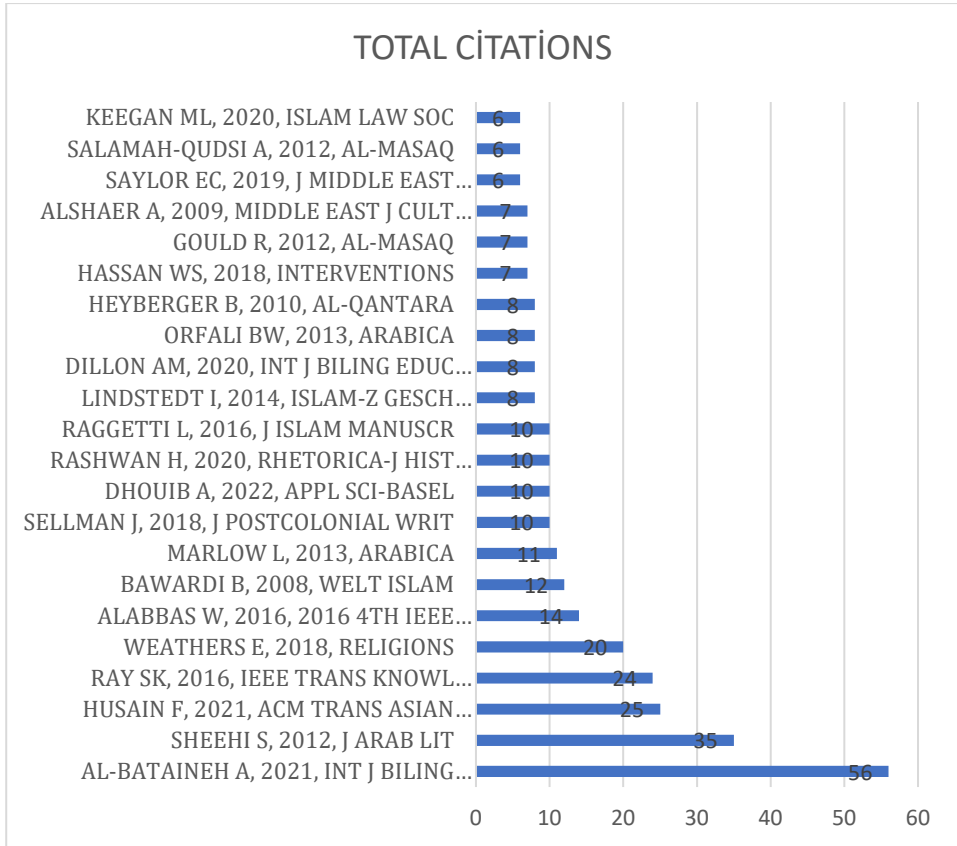

H indeksi yazarların alanında markalaşan değerlerini göstermektedir. H indeksi en yüksek olan yazar Mısır'da British Üniversitesinde akademisyen olan Muhammed H Rashwan'dır. Daha önce Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki Zayed Üniversitesi'nde Finans ve Ekonomi alanında Yardımcı Doçent olarak görev yapmıştır. Ardından gelen 4 yazarın H indeksi eşittir. Bunlar Brigham Young Üniversitesi'nde İslam, Arapça ve Ortadoğu araştırmacısı, klasik İslam Medeniyeti alanında araştırmalar yapan Kevin Blankinship, Almanya Berlin'de Diller ve Edebiyat bölümünde araştırmacı olan Elizabeth M. Holt, İtalya'da Bologna Üniversitesi, Felsefe ve İletişim Bölümü'nde araştırmacı olan Lucia Raggetti, Almanya'da Göttingen Bilimler ve Beşerî Bilimler Akademisi'nde araştırmacı olan Alin Suciu yer almaktadır.

Bu akademisyen grubu, farklı coğrafi ve akademik geçmişlerden gelen uzmanlardan oluşarak disiplinlerarası ve uluslararası bir iş birliğinin gücünü ortaya koymaktadır. Muhammed H. Rashwan'ın ekonomi ve finans geçmişi, Kevin Blankinship'in klasik İslam medeniyeti çalışmaları, Elizabeth M. Holt'un Berlin'deki diller ve edebiyat araştırmaları, Lucia Raggetti'nin Bologna Üniversitesi'ndeki felsefe ve iletişim çalışmaları ve Alin Suciu'nun Göttingen'deki akademik katkıları, bu grubun çok yönlü bir perspektife sahip olduğunu göstermektedir.

1. 15. Ülkeler Arası Etkileşim

Tablo 17. Ülkeler Arası Etkileşim

Grafikte en çok atıf alan makale yazarları, yayımlandıkları yıllar, dergi adları ve atıf sayıları verilmiştir. Bu verilere göre en çok atıf alan iki yazarlı makalenin ilk yazarı Araştırmacı Al- Afaf Bataineh, ikinci yazarı ise Kay Gallagher, Birleşik Arap Emirlikleri’de Zayed Üniversitesi’nde görev yapmaktadırlar. Attitudes towards translanguaging: how future teachers perceive the meshing of Arabic and English in children's storybooks adlı makalesi, çocuk hikâye kitaplarında Arapça İngilizce iç içe geçmesinin nasıl algılandığı ile ilgili olup 2021 yılında yayımlandığı halde 56 atıf almıştır. 3,5 senede bu kadar atıf alması dikkate değer bir başarıdır. Ülkedeki okullarda uygulanan iki dilli eğitim sisteminde derslerde iki dilin iç içe kullanılması öğrenci üzerindeki etkileri araştırılmaktadır. İkinci sırada yer alan makale ise yine iki yazarlı olup ilk yazar Kuveyt Üniversitesi’nde görevli olan Fatemah Ali Husain ve ikinci yazar ise Türk olup ABD’de Virginia’da George Mason Üniversitesinde çalışan bilişim bilimleri ve Teknolojisi alanında çalışmaları olan Türkiye’li araştırmacı olan Özlem Uzuner tarafından kaleme alınmıştır. A Survey of Offensive Language Detection for the Arabic Language isimli makalesinde bir Arap dilinin öğrenimiyle ilgili bir anket çalışmasına 35 atıf yapılmıştır. Bu verilerde dikkat çeken bir husus, en çok atıf alan makalelerin yazarlarının Arap dilsizi olmaması, makalelerin eğitimle ilgili olmasıdır. Bundan da dil eğitimi dünyada ilgi çekici alanlardan biri olduğu sonucu çıkarılabilir.

Tablo 18. Ülkeler Arası Etkileşim Sıklığı

COUNTRIES' COLLABORATION WORLD

From	To	Frequency
GERMANY	ITALY	1
GERMANY	SWITZERLAND	1
INDIA	SRI LANKA	1
INDONESIA	SUDAN	1
ISRAEL	GERMANY	1
ISRAEL	ITALY	1
JORDAN	OMAN	1
LEBANON	IRAN	1
MACEDONIA	NORTH MACEDONIA	1
MALAYSIA	JORDAN	1
SPAIN	LEBANON	1
TURKEY	NIGERIA	1
U ARAB EMIRATES	JORDAN	1
UNITED KINGDOM	AUSTRALIA	1
UNITED KINGDOM	LEBANON	1
UNITED KINGDOM	SAUDI ARABIA	1
UNITED KINGDOM	U ARAB EMIRATES	1
USA	DENMARK	1
USA	KUWAIT	1
USA	LEBANON	2
USA	UNITED KINGDOM	2

Bu tablodan ülkeler arasında etkileşimin sınırlı olduğu ancak bazı etkileşimlerin olduğu görülmektedir. ABD'nin İngiltere, Lübnan, Kuveyt ve Danimarka'dan atıfta bulunduğu; İngiltere'nin Avusturalya, Lübnan, Suudî Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden atıfta bulunduğu; Türkiye'nin sadece Nijerya'dan atıfta bulunduğu görülmektedir. Ülkelerin çok sayıda çalışmaları olduğu halde etkileşimin zayıf olması çalışmaların hedefine ulaşmasını zorlaştırmaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, 2005-2023 yılları arasında Web of Science veri tabanında yayımlanan 313 akademik yayının bibliyometrik analizini yaparak, Arap edebiyatı alanındaki akademik üretkenliği, yayın dili dağılımını, öne çıkan araştırmacıları ve kurumları, uluslararası iş birliği düzeylerini değerlendirmiştir. Elde edilen bulgular, Arap edebiyatı çalışmalarının son yıllarda artış gösterdiğini, ancak uluslararası görünürlüğünün ve akademik etkisinin belirli açılardan sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır.

Araştırmanın temel sonuçlarından biri, Arap edebiyatı alanında yayımlanan makalelerin büyük çoğunluğunun İngilizce olduğu, ancak Arapçanın akademik lite-

ratürdeki temsili açısından yetersiz kaldığıdır. Arap dünyasında birçok üniversite ve akademik kuruluş bulunmasına rağmen, bu alanda yapılan araştırmaların önemli bir kısmının Arapça yerine İngilizce veya diğer Batı dillerinde yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, Arapçanın akademik disiplinler içinde güçlü bir şekilde temsil edilmesi gerektiğini göstermektedir.

Türkiye özelinde değerlendirildiğinde, akademik üretkenliğin yüksek olduğu, ancak uluslararası akademik çevrelerde yeterince görünür olunamadığı görülmüştür. Bunun başlıca nedenlerinden biri, Türkiye'deki çalışmaların büyük ölçüde Türkçe yazılmasıdır. Türk akademisyenlerin İngilizce ve diğer uluslararası dillerde daha fazla yayın yapması, mevcut çalışmaların çeviri desteğiyle daha geniş kitlelere ulaşması ve araştırma özetlerinin uluslararası standartlara uygun şekilde hazırlanması, Türkiye'nin küresel akademik görünürlüğü artırma konusunda önemli adımlar olacaktır.

Ayrıca, Arap edebiyatı üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmının disiplinler arası alanlara (tarih, eğitim, sağlık ve teknoloji gibi) yayıldığı, ancak klasik Arap edebiyatı, belâgat ve edebî sanatlar gibi temel konuların görece daha az çalışıldığı tespit edilmiştir. Oysa bu alanlar, Arap edebiyatının tarihî ve kültürel bağlamını anlamada kritik öneme sahiptir. Gelecekte bu alanlara yönelik daha fazla araştırma yapılması, literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Uluslararası iş birlikleri açısından değerlendirildiğinde, Türkiye ve İspanya gibi ülkelerin Arap edebiyatı alanında yüksek sayıda yayın üretmelerine rağmen, uluslararası atıf alma ve iş birlikleri kurma noktasında geri planda kaldıkları görülmüştür. Buna karşın Lübnan gibi daha az akademik yayın üreten ülkelerin, uluslararası akademik çevrelerle daha etkin iş birlikleri geliştirdiği tespit edilmiştir. Bu durum, sadece yayın sayısının değil, aynı zamanda akademik görünürlüğü ve uluslararası ağların önemini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın akademik katkısı, Arap edebiyatı alanındaki yayınların kapsamlı bir analizini sunarak, bu alandaki güçlü yönleri ve geliştirilmesi gereken noktaları belirlemesidir. Türkiye'deki akademisyenlerin uluslararası akademik arena da daha fazla yer alabilmesi için aşağıdaki öneriler uygulanabilir:

Uluslararası Yayıncılığı Güçlendirme: Türk akademisyenlerin İngilizce ve diğer uluslararası dillerde daha fazla yayın yapması teşvik edilmelidir. Akademik çalışmaların çeviri desteği ile uluslararası literatüre kazandırılması önemlidir.

Arapçanın Akademik Literatürdeki Konumunu Güçlendirme: Arap edebiyatına dair akademik çalışmaların Arapça yayımlanması teşvik edilmeli, Arap akademisyenlerin WoS gibi uluslararası veri tabanlarına daha fazla katkı sağlamaları için destek mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Disiplinler Arası Çalışmaların Dengesini Sağlama: Klasik Arap edebiyatı, belâgat ve edebî sanatlar gibi alanlara yönelik daha fazla çalışma yapılmalı, akademik projeler bu alanlara yönlendirilmelidir.

Uluslararası İş Birliklerini Artırma: Türkiye'deki akademisyenlerin küresel akademik ağlarla daha fazla bağlantı kurmaları sağlanmalı, ortak projeler, konferanslar ve çalıştaylarla bilimsel etkileşim artırılmalıdır.

Akademik Yayın Stratejilerini Geliştirme: Araştırmaların yüksek etki faktörlü dergilerde yayımlanması teşvik edilmeli, açık erişim kaynakları daha fazla kullanılarak akademik çalışmaların geniş bir kitleye ulaşması sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, Arap edebiyatı alanında yapılan akademik çalışmaların nicelik olarak artış göstermesi sevindirici olmakla birlikte, uluslararası görünürlük ve akademik etki açısından gelişim alanları bulunmaktadır. Türkiye'nin bu alandaki akademik katkısını küresel bilim dünyasına daha güçlü bir şekilde taşıyabilmesi için yayın dili, iş birlikleri ve akademik stratejiler konularında somut adımlar atılması gerekmektedir.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The authors declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Amir, Ghasemian vd. "Evaluation of Quality Performance and Social Effectiveness of Arts and Humanities Journals Indexed in the Web of Science Database". *DESIDOC Journal of Library & Information Technology* 44/1 (Ocak 2024), 17-24. <https://doi.org/10.14429/djlit.44.1.18970>
- Aria, Cuccurullo, Massimo, Corrado. "Bibliometrix: an R-Tool for Comprehensive Science Mapping Analysis". *Journal Of Informetrics* 11/4 (2017).
- Arslan, Adnan vd. "Journal of Arabic Literature'in Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Analizi". *İlahiyat Akademi* 19 (30 Haziran 2024), 1-31. <https://doi.org/10.52886/ilak.1453715>
- Arslan, Adnan. "Türk İlahiyatlarında Kaleme Alınan Hadis Konulu Makalelerin Betimsel Bibliyometrik Analizi: 2023 Yılı Özelinde". *HADITH* 12 (31 Temmuz 2024), 67-98. <https://doi.org/10.61218/hadith.1463864>
- Arslan, Adnan. "Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Değerlendirme: Hadis Üzerine Yapılan Makaleler". *Trabzon İlahiyat Dergisi* 11/1 (30 Haziran 2024), 35-53. <https://doi.org/10.33718/tid.1441632>
- Bowen, Glenn A. "Document Analysis as a Qualitative Research Method". *Qualitative Research Journal* 9/2 (2009).
- Danica, Zeleznik vd. "A Bibliometric Analysis of the Journal of Advanced Nursing 1976-2015". *Journal of Advanced Nursing* 73/10 (2017).
- Derviş, Hamit. "Bibliometric Analysis using Bibliometrix an R Package". *Journal of Scientometric Res.* 8/3 (2019).
- Huang, Ying vd. "Early Insights on the Emerging Sources Citation Index (ESCI): An Overlay Map-Based Bibliometric Study". *Scientometrics* 111/3 (01 Haziran 2017), 2041-2057. <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2349-3>
- Ivan, Tomaz, Zupic, Cater. "Bibliometric Methods in Management and Organization". *Organizational Research Methods* 18/3 (2015).
- Koç, Ahmet vd. "Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Üzerine Bibliyometrik Bir Analiz". *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 57/57 (31 Aralık 2019), 1-24. <https://doi.org/10.15370/maruifd.679169>
- Leydesdorff, Loet. "Mapping Interdisciplinarity at the Interfaces between the Science Citation Index and the Social Science Citation Index". <https://doi.org/10.1007/s11192-007-1694-z>
- Masoud, Bavanpouri vd. "Study Articles In The Journal Of Studies In Arabic Language And Literature From A Content Analysis Perspective". *IJAZ ARABI Journal of Arabic Learning* 4/1 (2021), 89-101.
- Naveen, Donthu vd. "How to Conduct a Bibliometric Analysis: an Overview and Guidelines". *Journal of Business Research* 133 (2021).
- Somoza-Fernandez, Marta vd. "Journal Coverage of the Emerging Sources Citation Index". *Learned Publishing* 31/3 (2018), 199-204. <https://doi.org/10.1002/leap.1160>
- "Anaquel de Estudios Arabes". Erişim 20 Ağustos 2024. <https://www.scimagojr.com/journalsearch.php?q=21101165532&tip=sid&clean=0>
- Brill. "Journal of World Literature". Erişim 20 Ağustos 2024. <https://brill.com/view/journals/jwl/jwl-overview.xml>